

Utmaningar i orostid

*Inträdesanförande i KKrVA avd I 20 mars 2024
av Peter Hultqvist*

Résumé

Russia's unprovoked and full scale attack on Ukraine shows for the democratic world a politics of violence with consequences for decades to come. Further aggressions from Russia on neighbouring states are probable and must be dealt with. We are already under attack in a hybrid warfare using the information and cyber arenas, to mention just two available tools at Kreml's disposal. Consequently Sweden, the Nordic and Baltic states have to boost their defence capabilities together with our allies in order to deter and if necessary, repel Russian aggression, where the transatlantic link and USA play a crucial role. In order to be prepared we have to act now. The time to wait and see is passed a long time ago. Availability and readiness are two key factors in order to be prepared for crises and war.

RYSSLANDS KRIG MOT Ukraina har nu pågått i tio år. Det började med invasionen av Krim 2014. Krim annekterades. Samma år startade Ryssland krig även i oblasterna Donetsk och Luhansk. Ryssland visade på detta sätt att Vladimir Putins ord på den internationella säkerhetskonferensen i München 2007 var allvar.

Våldets politik

Med orden ”Folkrätten är inte en stenmur som man kan gömma sig bakom” visade han att internationell lag inte är något som gäller för Rysslands del. Tidigare hade man bekräftat detta i anfall mot Georgien 2008. I ryskt tänkande är det legitimt att erövra andra länders landområden, ockupera och slutligen annektera.

Så här ser det praktiska utfallet av Vladimir Putins och Rysslands politik ut:

- Det handlar om en kolonial politik som innebär att expandera den egna landytan. Ett avgörande säkerhetspolitiskt inflytande ska etableras över närområdet, d v s en s k intressesfär ska upprättas.
- Den regelbaserade säkerhetsordningen ska raseras, och i praktiken ersättas med hot om militärt våld, eller direkt användande av militärt våld.
- Den europeiska kartan ska en gång för alla ritas om till rysk fördel och dominans.
- EU:s och Natos trovärdighet och sammanhållning ska undermineras.

Det vi nu ser i Ukraina är att kriget och det militära våldet för rysk del utgör den genomtänkta och organiserade politiska principen. Vi måste för lång tid framöver förlika oss med att ryskt tänkande och omvärldsbetraktelse inte i någon mening kan liknas med tänkandet i det demokratiska väst. Förhållningssättet till omvärlden och framtiden är helt olika. Ryssland har gått från att vara auktoritärt till att vara totalitärt.

Just nu bekräftar Putin sitt maktinnehav i en övning som i bästa fall kan liknas vid en ”valliknande händelse”. Det är ett riggat val i sovjet-rysk anda. Ryssland når nu bottenivåer i världens s k demokratiindex där landet 2023 låg på 144:e plats av 167. Förtrycket hårdnar och diktatorn Josef Stalin rehabiliteras.

Människor och materiel

Ryssland räknar med ett långt krig i Ukraina. Avgörande i kriget är tillgången på soldater vid fronten men också tillgången till vapen och ammunition. Strategin är att ”nöta ut” såväl Ukraina som väst. Den ryska ledningen är beredd att ta mycket stora förluster.

Det industriella kriget är ett faktum. Rysk försvarsindustri omfattar två miljoner anställda, 2,7 procent av arbetskraften och utgör 20 procent av tillverkningsindustrin. Här sker nu en mobilisering. Ryssland producerar nu mer än dubbelt så mycket ammunition som det samlade väst. Därför måste den västeuropeiska produktionen öka.

Både EU och de enskilda länderna i Västeuropa måste öka sina ansträngningar. Det krävs starka EU-garantier och även nationella garantier i förhållande till försvarsindustrin. Annars kommer inte produktionsvolymerna att nå tillräckliga nivåer. Kriget i Ukraina är också vad man kalla för ett ”industriellt styrketest”.

Det hybrida kriget

I förhållande till väst driver Ryssland redan ett hybridkrig under tröskeln för artikel 5. Vi ser det i Finland med cyberattacker och organiserade flyktingströmmar. I Sverige har vi haft flera stora cyberattacker från s k ryska hackergrupper. Helt nyligen drabbades 120 myndigheter och 60 000 personer.

Desinformationskampanjerna i sociala medier är omfattande. Koranbränningarna, som ägde rum när Sverige ansökte om Nato-medlemskap, användes av bl a ryska trollfabriker i splittrande intresse direkt mot svenska medborgare men också i mellanöstern och arabvärlden. Syftet var att försvåra svenskt Nato-medlemskap, men också att skapa splittring såväl nationellt som internationellt.

På samma sätt ligger det i ryskt intresse att stimulera kampanjer eller ageranden som försvagar EU. Krav på att svenskt EU-medlemskap ska utvärderas eller att Sverige ska lämna EU ligger i ryskt intresse. Vi måste genomskåda och se dessa kopplingar.

Några viktiga förhållningssätt inför framtiden

- Länderna i det demokratiska väst måste stegvis stärka sina försvarsmakter. Satsningarna måste vara tydliga.
- Vi får inte vika undan för situationen där Ryssland hotar, bidrar till spänning, agerar oförutsägbart och använder militärt våld. Vårt svar är att inte acceptera detta agerande. Det får varken styra våra liv eller våra politiska beslut.
- Vi måste hela tiden bedriva en hög nivå av övningsverksamhet, nationellt som tillsammans med andra. Ständigt återkommande övning sänder signalen om att vi förstår allvaret i situationen, ökar den militära förmågan och ökar avskräckningen.
- Mobiliseringsförmågan i väst måste byggas för långa krig. Uthålligheten är det avgörande. Det är en investering som måste göras nu och inte i en diffus framtid. Det är bråttom!
- Sanktionspolitiken måste upprätthållas och hela tiden förfinas och förstärkas. Vi kommer att ha allvarliga problem med Ryssland i ett mycket långt perspektiv. Det rör sig om flera decennier fram i tiden.
- Endast ett framgångsrikt Ukraina och en hög nivå av kollektiv avskräckning kan stabilisera läget. Ryssland har visat att varken förluster i människoliv, materiel eller hårda sanktioner leder till besinning.

- Enighet i Nato. Enighet i EU och en stark insikt och vilja att ta sig an denna svåra och långvariga konflikt är den enda hållbara framgångslinjen. Stödet till Ukraina måste vara solitt och fast. Detta är inget krig som bara kommer att ”gå över”.

Den transatlantiska länken

Kopplingen mellan USA och Europa, är helt central. Hela strategin från det andra världskriget har byggt på denna solidaritet. Utan det amerikanska stödet till Europa under hela efterkrigstiden hade situationen idag varit helt annorlunda i negativ mening. Ryssland har självfallet ett intresse av att underminera denna gemenskap.

När presidentkandidaten Trump i USA presenterar sina ogenomtänkta teorier om ”fred inom 24 timmar”, ”deal” med Putin och tveksamheter om Nato så gagnas ryska intressen.

Alla de avtal och överenskommelser som finns mellan USA och enskilda länder, men också åtagandena i Nato, är djupt förankrade i USA:s kongress och senat. Dessutom gagnar det USA:s säkerhet att ha allierade, samarbetspartners och vänner. De åtaganden som gjorts är långsiktiga och förutsätts gälla. Den transatlantiska gemenskapen har varit till fördel för både USA och Europa. För Sverige är det avgörande att upprätthålla och fördjupa relationen till USA.

Sverige är nu medlem i Nato. Det blev med tanke på Rysslands storskaliga angrepp på Ukraina en nödvändighet. Den ryska regimens direkta angrepp på den europeiska säkerhetsordningen gjorde det nödvändigt att ompröva den militära alliansfriheten. Rysslands agerande är den direkta orsaken till att Sverige och Finland sökte medlemskap.

Det samarbete som Sverige och Finland tidigare byggde med USA, Storbritannien och inom ramen för Natos partnerskap blev en bra plattform för medlemskapet. Samarbetet skapade trovärdighet och god insikt om våra kapaciteter. Kombinationen av att bygga nationellt försvar och samtidigt skapa interoperabilitet med andra var en riktig politik.

Norden, Baltikum och Nato

Nu handlar det att inom ramen för Norden, i förhållande till Baltikum och för hela Östersjöområdet, skapa ett så starkt Nato som möjligt. Det är Sverige tillsammans med övriga länder i detta område som är Nato. Vi ska därför stärka vårt nationella försvar i linje med artikel 3 i Natos

fördrag. Det blir tillsammans med det kollektiva försvaret, enligt artikel 5, vårt bidrag.

Planeringen för ett maximalt och strategiskt resursutnyttjande av förband och materiel i Norden är vårt ansvar. Självfallet länkas detta till Natos planering. Men vi får inte glömma att det är de nordiska länderna som bäst känner förhållandena och stridens förutsättningar i vår terräng. Det är viktigt att minnas nu när samarbetet fördjupas.

Den norska, finska och svenska nordkalotten blir ett viktigt strategiskt område. Samma sak gäller för Narvik-Kiruna-Luleå, Trondheim-Östersund-Sundsvall, västkusten-Göteborg, inloppet till Östersjön och södra Sverige, Gotland och huvudstadsregionen. Här handlar det om att positionera stridskrafter så att värdlandsstöd, höjd tröskel, territoriellt försvar, men också bidrag till andra delar av Nato, fungerar. Jag tänker då främst på Finland och Baltikum. Våra främsta ansvar bör rimligen handla om vårt eget närområde.

För att stärka den nationella försvarsförmågan kan åtgärder som dessa vara viktiga i nästa försvarsbeslut, som när detta skrivs bedöms fattas innan årsskiftet:

- Antalet värnpliktiga per år bör som ett minimum uppgå till 10 000.
- Inriktningen från försvarsbeslutet 2020 om att upprätta tre armébrigader samt en reducerad brigad till senast 2030 bör bibehållas. Inriktningen bör därefter vara att skapa fler brigader.
- Förmågan till mobilisering måste stärkas.
- Leveransen av stridsfordon till krigsförbanden måste påskyndas.
- Luftförsvaret måste stärkas, såväl när det gäller förband som luftvärnssystem. Vår kompetens att använda och bekämpa obemannade farkoster måste förbättras.
- Tillgången på ammunition måste klassas som ett väsentligt säkerhetsintresse. Tillgången till ammunition är i kris och krig avgörande.
- Trots anvisning av ekonomiska medel har inte personlig utrustning levererats fullt ut. Detta måste ha en hög prioritet.
- Långräckviddig bekämpningsförmåga införs via raketartilleri. Detta för att kunna slå mot en angriparens lednings- och underhållssystem.
- Fatta beslut om beställning av nya ubåtar och på sikt öka antalet till sex. En ny amfibiebataljon inrättas.
- Fatta beslut om nästa generations stridsflyg på ett sådant sätt att svensk kompetens och nordisk design bevaras. Både JAS C/D och JAS E

ska finnas i vår krigsorganisation. Förmågan till spridning på civila flygbaser och vägbaser nationellt som inom alliansen ska utvecklas.

- Sträva efter en resursfördelning i Norden som i praktiken skapar ett ”gemensamt nordiskt försvar” inom ramen för Nato.

Det gäller vår framtid

Vi måste agera snabbt. Det är bråttom. Hög tillgänglighet och hög beredskap är nödvändig. Vårt försvar ska planeras och präglas av krisens och krigets krav. Vi vill inte ha det liv och den värld som en rysk seger i Ukraina skulle resultera i. Vi måste uthålligt och konsekvent stå upp för demokrati och frihet.

Sverige vill fred. Men vi ska vara beredda att försvara vår frihet och demokrati tillsammans med vänner och allierade.

Författaren är ordförande i försvarsutskottet och var vårt lands försvarsminister åren 2014–2022. Han är ledamot av KKrVA.